

8 Orde scheppen!

Doelstelling

De leerlingen leren zien dat legitimatieplicht een uiting van macht is. Bovendien worden ze ze zich bewust van de betekenis van uiterlijk, kleding, naaktheid; ze leren inzien dat een "afwijkend" lichaam of "afwijkende" kleding niet gek is of iets waarvoor men zich moet schamen. Anders zijn mag geen afwijzing oproepen.

Verantwoording

Jonge mensen zijn zeer gevoelig voor uiterlijkheden. Met hun uiterlijk delen ze mee waar ze wel en niet bij willen horen. Het is een vorm van communicatie, maar ook confrontatie. Uiterlijkheden spelen een belangrijke rol bij de groepsvorming op school en daarbuiten.

Werkwijze

1. U inventariseert naar aanleiding van het enveloppenspel de woordassociaties die de leerlingen hebben bij het woord **uitzichtloosheid**. ***
2. U gaat in op het thema van deze les door te bespreken waarom regeringen of instellingen behoefte hebben om mensen te tellen, waarom mensen verplicht zijn zich te legitimeren. **
3. U leest het achtste hoofdstuk van het Davidverhaal. *
4. Hoe worden mensen uitgesloten en op welke wijze kan dat onrecht bestreden worden? Hierbij kunt u werkblad 8a gebruiken. *
5. Een mogelijkheid tot het maken van een ontwerp voor eigen kleding. Met eigen kleding hoef je je niets van je omgeving aan te trekken. **
6. De directie van de school grijpt in, een rollenspel. *

Uitwerking van de werkwijze

1. U bespreekt naar aanleiding van het enveloppenspel van de vorige keer wat de leerlingen aan associaties hebben ingeleverd bij het woord **uitzichtloosheid**. Het is tevens een goede inleiding op het volgende onderwerp, namelijk dat mensen zich onveilig kunnen voelen wanneer ze zich moeten legitimeren.
2. U vervolgt de les met de volgende vragen:
 - a. in veel landen moeten de mensen zich kunnen legitimeren, waarom zou dat noodzakelijk zijn? In wiens belang is dat?
 - b. zijn er scholen waar de leerlingen zich moeten legitimeren? wat zou daarvan de reden kunnen zijn?
 - c. zijn er instellingen, gelegenheden waarbij je je moet legitimeren om erbij te horen of binnen te komen (bedrijven, clubs, uitgaanscentra, etc.)?
 - d. kan men iemand zijn legitimatiebewijs ontnemen, en op grond van welke reden kan dat gebeuren?
(De redenen kunnen voortvloeien uit de antwoorden op c.: dat men bijvoorbeeld niet

- het gewenste gedrag vertoont of niet de juiste kleding draagt.)
- e. hebben mensen, die legitimatiebewijzen verstrekken, macht? en hoe laat die macht zich dan gelden?
(De macht laat zich vooral gelden doordat degene die de legitimaties verstrekt, eisen kan stellen aan een individu wat zijn gedrag, houding, meningsvorming betreft. Zijn invloed reikt dus ver.)
 - f. vaak zijn legitimaties voor een club, een instelling, een land noodzakelijk om te kunnen leven en functioneren, om erbij te horen, om mee te doen. Wanneer zo'n legitimatie iemand wordt afgenomen. Wat gebeurt er dan?
(Iemand raakt dan zijn mogelijkheden kwijt om te kunnen functioneren, om zich vrij te kunnen bewegen, zo iemand is haar of zijn individualiteit kwijt. Zonder paspoort bijvoorbeeld kun je niet reizen, zonder een vervoersbewijs kun je niet reizen, zonder een school- of studentenpas krijg je geen kortingen, zonder de disco- of clubkaart krijg je geen toegang tot de activiteiten.)
3. U leest het achtste hoofdstuk van het Davidverhaal met de leerlingen.
 4. Aan de hand van werkblad 8a kunt u met de leerlingen bespreken hoe men de strijd kan aangaan tegen de "dwang" van de legitimatie. Hoe kunnen ze hun eigen identiteit, waar ze recht op hebben, waarborgen?

Op werkblad 8a staan een aantal borden met teksten. Deze uitspraken vereisen een legitimatie. Bijvoorbeeld: bij de tekst "voor joden verboden" had men een Ariërverklaring nodig. Naast de teksten staan de mogelijkheden om tegen deze discriminatie in verzet te komen. De voorbeelden berusten op historische feiten.

5. Met eigen kleding niets van de omgeving aantrekken.
Om het volgende onderwerp te behandelen, moet u goed weten wat u de komende lessen wilt gaan doen. Besluit eerst of u de les volgens verhaal 1 of verhaal 2 wilt behandelen.

Bij verhaal 1 kunt u gebruik maken van de vele modereportages in week- en dagbladen, jeugdbladen, muziek/filmbladen, glossybladen die overal verkrijgbaar zijn. Ongetwijfeld hebben de leerlingen thuis ook foto's (van vroeger en nu) waarop afbeeldingen staan.

Bij verhaal 2 is het noodzakelijk van te voren duidelijkheid te hebben of u de leerlingen de bladen mee laat brengen, of dat u zelf de bladen al van te voren heeft klaarliggen.

Bij de verkeersbureaus van uiteenlopende landen (Guatemala, Peru, Bolivia, India, Nepal, Thailand, Egypte, Israël, Kongo, Polen, Portugal, Italië, IJsland, Mexico, Tunesië, Ethiopië, Tanzania, etc.) kunt u foldermateriaal opvragen, waarin altijd wel foto's staan van de plaatselijke kledij. Zo komt de verscheidenheid in kleding sterker naar voren dan wanneer u alleen modebladen gebruikt.

De adressen van de verkeersbureaus kunt u via de ANWB opvragen.

U kunt ook de leerlingen opdracht geven dit zelf te doen.

U start met het volgende verhaal:

Verhaal 1

Een mode-ontwerpster zoekt nieuwe ideeën. Daarom stuurt zij fotografen uit om in hun eigen omgeving foto's te maken van originele en goede kleding (in dit geval een voor de leerlingen bekende omgeving als Antwerpen, Amsterdam, Rotterdam, Leuven, Ermelo, Voerstreek, Denekamp, Leeuwarden, Geel, Tilburg, Tongerlo, Roermond, Luik, Maastricht). De fotografen krijgen de opdracht om zoveel mogelijk plaatjes te schieten op plaatsen waar sociale activiteiten zijn: markten, gebedsruimten, winkelstraten, uitgaanscentra, gebedsruimten, sport- en

recreatiegelegenheden.

Ze moeten met zoveel mogelijk materiaal terugkomen. De foto's zullen voor de ontwerper een basis vormen voor een nieuwe collectie.

Verhaal 2

Een mode-ontwerper zoekt nieuwe ideeën. Daarom stuurt hij fotografen uit om in heel de wereld foto's te maken van originele en goede kleding. De fotografen moeten echt de hele wereld rond: van Noord naar Zuid en van Oost naar West. Ze moeten zo veel mogelijk activiteiten en gebeurtenissen fotograferen: Mensen die feesten, mensen die godsdienstige gebruiken en handelingen doen, mensen die rouwen, mensen die spelen en sporten, mensen die vechten, mensen die in het huwelijk treden, mensen die een partner opzoeken etc.

Ze moeten met zoveel mogelijk uiteenlopend materiaal terugkomen. De foto's zullen voor de fotograaf een basis vormen voor een nieuwe collectie.

Wanneer de fotografen hun foto's inleveren worden de foto's op stapels geselecteerd. Stapels van 1) heel veel kleren; 2) 'normale' hoeveelheid kleren; 3) weinig kleren (bv. sportkleding); 4) praktisch geen kleren.

Uiteraard gaan de leerlingen niet zelf foto's maken, maar knippen die uit tijdschriften en folders.

Naar aanleiding van verhaal 1 of 2 ligt er nu een grote hoeveelheid foto's.

Deze foto's worden besproken aan de hand van bijvoorbeeld de volgende vragen:

- welke lichaamsdelen worden vaak bekleed?
- is er een verschil te ontdekken in de wijze van kleding: tussen mannen en vrouwen, tussen bevolkingsgroepen, tussen de personen van verschillende leeftijd etc.?
- waarom kleden mensen zich op een bepaalde manier? Heeft dat te maken met de sociale activiteit of iets anders?
- zou de kleding die ze aanhebben een bepaalde betekenis hebben?

De antwoorden dienen rekening te houden met de volgende functies van kleding:

- a) om naaktheid aan het oog te onttrekken; schaamtebesef is bij vele culturen te vinden, op verschillende manieren.
- b) als bescherming tegen de vele verschillende klimaatsinvloeden.
- c) als manier om ergens bij te horen (status, groepskleding).
- d) ter gelegenheid van iets bijzonders zoals begravenis, bruiloft, sportbeoefening, gebeurtenis bij een maatschappelijke of een godsdienstige organisatie, etc.
- e) als werkkleding.
- f) als seksebepaald (of uitdrukking van een geaardheid, bijvoorbeeld bij homo's).
- g) als uitgaanskleding.
- h) als verzetskleding (punks, skinheads).

Welke foto's vormen nu de basis voor nieuwe ontwerpen voor de leerlingen in uw groep?

Vaak weet de mode-ontwerper wel wat de "grote" en de "gangbare" massa aanwil.

Probeer er met de leerlingen achter te komen wat de doorsnee-burger voor kleding wil aantrekken. Willen we daar nu rekening mee houden?

Vraag wat ze zelf mooi vinden, maar eigenlijk niet aandurven omdat het te extreem is.

De taak van een mode-ontwerper is ervoor te zorgen dat een extreem ontwerp door veel mensen mooi wordt gevonden en waardoor het niet meer extreem is. Denk maar aan de eerste Hot Pants, de Mini-mode, de scheuren in de spijkerbroeken, de blote buiken etc.

Wanneer "extreme" kleding echter beperkt blijft tot een aantal mensen, maakt dat de

drager kwetsbaar. Het dragen kan vaak - negatieve - reacties oproepen en daardoor kan de drager van deze "extreme" kleding zich niet meer lekker voelen. Terwijl dat wel de bedoeling van de drager is geweest.

Extreme kleding kan ook per plaats en tijd verschillen. In een plaats als Amsterdam of Antwerpen kan iets gewoon worden gevonden, terwijl datzelfde in een kleine plaats weerstand zal oproepen. Doorschijnende truitjes zouden vijftig jaar geleden een schande zijn geweest, nu vindt men ze in elke discotheek.

Voorbeelden van "extreme" kleding kunnen zijn: sluiers, hoofddoeken, toga's voor mannen, kleding die niet vanzelfsprekende lichaamsdelen laat zien zoals dijen, borsten, billen: badpakken, bikini's.

U kunt met de leerlingen voor eigen kleding aantrekkelijke ontwerpen maken. Dat hoeft niet veel werk te zijn: bijvoorbeeld bestaande kleding verknippen en bewerken, met lange stoffen draperen etc. Zo mogelijk organiseert u een eigen fotoreportage of -tentoonstelling of een modeshow. Mocht dat niet mogelijk zijn, dan kunt u altijd een tentoonstelling van de tekeningen van de kleding-ontwerpen maken. Hierbij kunt u gebruik maken van de werkbladen 2b 1 en 2b 2.

Aan het eind volgt een nagesprek. Houdt u rekening met de volgende vragen:

- a) waarom hebben de leerlingen voor deze ontwerpen gekozen?
- b) durven ze eigen, nieuwe ontwerpen te maken of blijven ze liever binnen de gangbare en heersende opvattingen?
- c) spelen schaamtegevoelens bij de ontwerpen een rol?
- d) beogen ze met hun ontwerpen een maatschappelijk en/of godsdienstig doel?
- e) heeft de kleding die ze ontwerpen een praktische functie (werk, uitgaan, sport)?

6. U vertelt aan de leerlingen het volgende verhaal:

De directie grijpt in

De directie van jouw school brengt een probleem in de medezeggenschapsraad. Er is een aantal ouders dat heeft geklaagd over de kleding die de leerlingen aanhebben. Sommige ouders hebben er moeite mee dat er leerlingen te bloot op school rondlopen: kleding met te veel gaatjes en gaten, scheuren in de spijkerkleding, te korte rokjes, Hot Pants. Andere ouders storen zich eraan dat er meisjes zijn die tijdens de lessen een hoofddoek dragen.

Beide extremen roepen blijkbaar spanningen op. De klagende ouders eisen dat er op korte termijn actie wordt ondernomen, anders sturen ze hun kinderen naar een andere school, waar wel volgens hun normen wordt gehandeld.

De directie zit in een moeilijk parket. Als zij er niets aan doet, zal het aantal leerlingen dalen en zullen er leerkrachten ontslagen moeten worden, wat weer ten koste gaat van speciale voorzieningen als huiswerkbegeleiding.

De directie stelt aan de medezeggenschapsraad voor om in de schoolreglement een voorschrift op te nemen over de kleding op school. Zo moet in dat reglement komen te staan dat de meisjes geen broeken meer aan mogen, geen doorzichtige kleding meer mogen dragen en dat de benen boven de knie en de armen boven de elleboog niet meer ontbloot mogen worden. De jongens moeten gekleed zijn in een effen, sobere blouse met een stropdas en een lange broek.

'Wanneer we deze schoolkleding in het reglement opnemen,' zo redeneert de directie, 'dan kunnen we alles verbieden, ook de hoofddoekjes. Zo houden we de ouders tevreden en blijven hun kinderen op onze school. Bovendien kan op deze manier ook groepjesvorming tegengegaan worden, want iedereen ziet er hetzelfde uit.

De nieuwe maatregel heeft ook gevolgen voor het interieur van de school: alles wat niets met het onderwijs te maken heeft, wordt verwijderd. Dus de posters van popsterren, modereportages, godsdienstplaten, politiek; alles van de muur! Er moeten weer degelijke platen opgehangen worden: platen over het leven in de sloot of hoe een kerncentrale werkt.

En wat vindt u van het idee, leden van de Medezeggenschapsraad?'

U stelt uit de leerlingen een fictieve medezeggenschapsraad samen.

Geef aan de leden van deze medezeggenschapsraad een kaartje waarop staat wie ze zijn en wat hun rol is.

U kunt de medezeggenschapsraad samenstellen uit een aantal ouders (die klagen, nooit klagen), leerkrachten, leerlingen, niet onderwijzend personeel.

Op kaartje 1 kan komen te staan: de directeur, hij wil graag zijn voorstel aangenomen zien;

kaartje 2: de adjunctdirecteur die eigenlijk het gehele gedoe rondom de kleding maar grote onzin vindt, maar omwille van de lieve vrede achter het voorstel van de directeur staat;

kaartje 3: een vrouwelijke leerkracht die zich altijd volgens de laatste mode kleedt en niets ziet in het voorstel van de directeur;

kaartje 4: een vrouwelijke leerkracht die "hoe het toen was" eigenlijk beter vindt en zelf ook van mening is dat de leerlingen zich te vrij kleden;

kaartje 5: een mannelijke leerkracht die het altijd met de directeur eens is;

kaartje 6: een ouder die een brief heeft geschreven waarin hij zegt dat de jeugd van tegenwoordig geen normen meer heeft en dat de school daar wat aan moet doen;

kaartje 7: etc.

Wat is het eindresultaat?

Wordt het een overwinning voor de beide groepen "klagers" en wordt het voorstel van de directie aangenomen; wint één mening of wordt er een compromis gevonden?

Of houdt de Medezeggenschapsraad vast aan de oorspronkelijke situatie met het argument dat we in een vrije samenleving leven en dat de school tot het openbaar terrein behoort.

Verantwoording van verwerkingsvorm 6

Vaak wordt er in een open en democratische samenleving geluisterd naar de "klagers", vooral als ze macht kunnen uitoefenen. In bovenstaand voorbeeld hebben ze macht doordat ze de leerlingen van school kunnen halen.

De directie en/of de medezeggenschapsraad kan haar rug rechten en blijven staan voor het principe dat ieder mens een eigen vrijheid en verantwoordelijkheid heeft ten aanzien van zichzelf en de ander.

De school kan wijzen op wat de school in feite te bieden heeft: onderwijskwaliteit en andere voorzieningen en mogelijkheden. Daarvan kunnen alle leerlingen en ouders gebruik maken. De school wenst zich daarom niet te laten manipuleren door gevoelens en belangen van individuele ouders.

Komen de leerlingen in het rollenspel op de bovenstaande gedachte?

Zie voor verdere informatie bij de toelichting het trefwoord: Volkstelling.

8a

TEKST OP BORD

* voor joden verboden

* niet voor slegtes

* alleen voor blanken

* directies alleen voor mannen

* verboden voor hoofddoekjes

* buurtfeest alleen voor kaarthouders
(kaarten zijn zeer duur en daardoor
niet toegankelijk voor mensen met
een smalle beurs)

*

*

WIJZE VAN ACTIE

verzet, februaristaking

Anti Apartheidstrijd

Martin Luther King met zijn
geweldloze acties

.....

.....

.....

.....

.....

.....

